

Наукові перспективи
Видавнича група

№ 13(27)

2023

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

З Україною

в серці!

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 13(27) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration»**

Public organization «Association of Scientists of Ukraine»

"Science and technology today"
*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 13(27) 2023

Kiev – 2023

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2023. № 13(27) 2023. С.897**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу
присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 -
Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу
присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно
категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)**

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 24.11.2023, № 5/11-23)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Артемчук Володимир Олександрович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України (Київ, Україна)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету авіонавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізніюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Куницький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
- Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbINET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульуса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHK, член EDEN, член-кореспондент RedNAC, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія)
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Отієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Охрімченко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олександрівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна)
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юрївна - доктор економічних наук, професор, Академік економічних наук України, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Право»

Filipenko N.Ye., Lukashych S.Yu.

INFORMATION TECHNOLOGIES IN LAW ENFORCEMENT, SECURITY AND EXPERT ACTIVITIES

13

Бордюк Х.М., Габа А.І., Гальчинська С.В.

ДІАЛЕКТИКА ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ПРОФЕСІЙНИХ І МОРАЛЬНИХ ВИМОГ ДО ПРЕДСТАВНИКІВ ПРАВНИЧИХ ПРОФЕСІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКЕ ПРАВО

22

Борисенко І.В., В'юник М.В.

ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЇ У ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я: КОНТРАСТНІ АСПЕКТИ

35

Борисенко І.В., В'юник М.В.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРЕДМЕТОМ ЧИ ЗНАРЯДДАМ ВЧИНЕННЯ ЯКИХ Є ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ

46

Гопанчук В.С.

ГЕНЕЗА ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

57

Давидюк П.П., Киричук Б.С.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИМ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

68

Деменко О.Є.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПОДАТКОВО-КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

81

Ємцев В.І., Слободянюк Н.М., Ємцева Г.Ф.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

90

Калашник Д.В., Калмиков М.Р., Сліпачик А.І.

НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ - МОВЧАЗНА ЖЕРТВА БОЙОВИХ ДІЙ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

102

Кравцов С.О., Дворнікова П.А.

ПРАВАЗАСТОСОВЧІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

116

- Мех Ю.В.** 125
*ПОБУДОВА СУЧАСНОЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ*
- Петровський А.В.** 135
*СТАН НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ У
ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ*
- Пічко Р.С.** 146
*ДО ПИТАННЯ ДИХОТОМІЇ СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І
ОБОРОНИ ТА ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЙНОГО СТАТУСУ КОСМІЧНОГО
ПРОСТОРУ*
- Позняков С.П., Маньгора Т.В.** 161
*ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ*
- Правдюк А.Л., Супрун Р.М.** 175
*ДЕЛІБЕРАТИВНА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ
НАРОДОВЛАДДЯ*
- Сирота Д.І., Сергієнко А.С., Даценко Л.Є.** 189
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПРОФІЛАКТИКА КОРУПЦІЇ
- Стовба О.В.** 203
*СЛІДЧИЙ СУДДЯ ТА ПРАВО НА СВОБОДУ: ПРАКТИКА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ*
- Тихоненко А.В., Лисаков В.В.** 213
*ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ В КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ
ДОСВІДУ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ*
- Цибульник Н.Ю.** 224
БЕЗПЕКОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
- Шерстюк В.Д.** 233
*ОЦІНОЧНА СКЛАДОВА ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У ЦИВІЛЬНО-
ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ*
- СЕРІЯ «Економіка»**
- Азаренков Г.Ф., Мельянкova Л.В., Головчак Г.В.** 244
*БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СТРАТЕГІЇ
ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ*

- Вороніна В.Л., Вельбой К.А., Дейнега В.О., Боженко С.І.** 258
КАДРОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА
- Гаврильченко О.В.** 268
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ МАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА
- Гончар М.Ф., Смолінська Н.В., Онущканич О.Я.** 281
УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
- Захаров Д.С.** 290
КОРИННА ЗМІНА ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МАРШРУТНОЇ МЕРЕЖІ МІСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ
- Логоша Р.В., Поліщук О.А.** 301
СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ М'ЯСА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
- Мамонов К.А., Пруненко Д.О., Гой В.В., Коваленко Л.Б.** 319
СТАН ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ЩО ВІДБУВАЮТЬСЯ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ
- Проць Р.Р.** 329
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗАГРОЗ НА ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА
- Радєв Д.В.** 336
ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
- Рудан В.Я., Шевчук А.М.** 349
РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Серватюк В.М., Варламов І.Д., Спірідонов В.Ю.** 363
ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ЧОРНОМУ МОРІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
- Смирна К.В.** 373
ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ЇЙ
- Токар К.С.** 387
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК КАТЕГОРІЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Чеверда С.С. **400**
*АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ПОРТФЕЛЯ
ПРОЄКТІВ АУТСОРСИНГОВОЇ КОМПАНІЇ*

Шашина М.В., Харитоненко Д.В. **417**
*КОНЦЕПЦІЯ ОЦІЮВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА*

СЕРІЯ «Педагогіка»

Артюшенко А.О. **427**
*ПОТЕНЦІАЛ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ
ВОЛІ ТА ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ*

Башавець Н.А., Фаріонов В.М., Романенко В.В., Білогур В.С., Штурба В.В. **438**
*ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ З
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ*

Боса В.П. **451**
*СТРУКТУРУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФІЛОЛОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ*

Букорос А.С. **464**
*АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З
ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАКАЛАВРІВ З МУЛЬТИМЕДІА ДИЗАЙНУ*

Ван Вей **478**
*СВОЄРІДНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ*

Варнавська І.В. **489**
*ЧИННИКИ ПРОФІЛАКТИКИ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРЯННЯ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ*

Гоцинець І.Л., Янківська О.С. **499**
*РОЗВИТОК НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ НА
ОСНОВІ КОМУНІКАТИВНИХ ЗАВДАНЬ*

Григорчук Т.В. **513**
*ВИКОРИСТАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ*

Динько В.А., Литвин А.Ф. **522**
*РОЛЬ ВИКЛАДАЧІВ У ФОРМУВАННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ*

Кифенко А.М., Романова Т.В.*ДО ПРОБЛЕМИ ІНТОНУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ ХОРОВОМУ КОЛЕТИВІ*

532

Козубцов І.М., Нестеров О.М., Слісар П.О., Кіяновський К.М.*ОСОБИСТОСТІ ФОРМУВАННЯ КУРСАНТА-ЛІДЕРА НА КУРСАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ L-1A, B, C (ТАКТИЧНИЙ РІВЕНЬ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ)*

544

Корильчук Н.І., Боровик І.О.*ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ ВИБІРКОВИХ ДИСЦИПЛІН*

559

Муха Ю.-С.А.*ПЕРЕКЛАД СТРУКТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНФІНІТИВА ТА ІНФІНІТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ (НА МАТЕРІАЛІ ТІМОТІ СНАЙДЕРА «ШЛЯХ ДО НЕСВОБОДИ: РОСІЯ, ЄВРОПА, АМЕРИКА»)*

568

Пилаєва Т.В.*ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ СМАРТФОНІВ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗВО*

579

Подановська Г.В., Дейнега М.А.*УРОКИ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ*

590

Рогоза В.В.*ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ПІДТРИМКИ ІДЕЙ STEM-ОСВІТИ*

600

Ройко Л.Л.*ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ*

612

Соловей В.В., Зузяк Т.П., Марущак О.В.*УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА*

625

Сопова Д.О., Долматова К.М., Гончаров А.Ю.*АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СТАНОВЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПЕРЕД ВИЩОЇ ОСВІТИ*

639

- Сопова Д.О., Кірюшина К.К.** 647
*ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В
ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ*
- Сухопара І.Г., Турлай О.М.** 656
*ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ УРОКІВ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»*
- Тамаркіна О.Л.** 669
*ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПЕЦІАЛІСТІВ
ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ В АГРАРНОМУ ВИШИ*
- Федоренко О.І., Колісниченко В.В.** 679
*ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ
КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ ЯК СОЦІОПРОФЕСІЙНОГО ФЕНОМЕНУ*
- Ярова О.А., Скасків Л.В.** 690
*МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ УСНИХ ВПРАВ У НАВЧАННІ
МАТЕМАТИКИ*

СЕРІЯ «Техніка»

- Honcharov M.O., Malakhov S.V.** 701
*RESEARCH OF PROCEDURES FOR DISINTEGRATION OF THE SERIES
LENGTH ARRAY AS A MECHANISM WAY TO CONFRONT UNAUTHORIZED
EXTRACTION OF STEGANOCONTENT*
- Kosenyuk H.V., Koseniuk O.H.** 718
*AUTOMATED TESTING OF WEB APPLICATIONS USING GRAPHQL
QUERIES: APPROACHES AND TOOLS*
- Ваврічен О.А., Городиський Р.О., Площик А.С.** 734
МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ РАДІОЗВ'ЯЗКУ
- Зелінська О.В., Гавліцький В.Ф., Якубич К.О.** 748
*ПРОЕКТУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ
СИСТЕМИ ДОНОРСТВА КРОВІ*
- Калініченко О.О., Акініна Т.Л., Сімоненко О.О.** 759
*НЕ ВИКОРИСТАНІ МОЖЛИВОСТІ ТОРПЕДИ СЕТ-65III ЯК
РОБОТИЗОВАНОЇ БЕЗПЛОТНОЇ ДРОНОВОЇ ПЛАТФОРМИ В СЕНСІ
МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ*
- Кононихін О.С., Сухомлінов В.К., Корольов В.М.** 774
*БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНА МОДЕЛЬ ВИБОРУ ОБЛАДНАННЯ СИСТЕМИ
GPS-МОНІТОРИНГУ БУДІВЕЛЬНО-ДОРОЖНЬОЇ ТЕХНІКИ*

Лобачев М.В., Пуріш С.В.

МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ ЗА ХОДОЮ ЗА УМОВ РІЗНОЇ ШВИДКОСТІ ХОДИ

784

Мельник О.М., Берневек Т.І., Кириллова В.Ю., Варлан Т.Є.

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ СУДНОПЛАВНИХ КОМПАНІЙ В СВІТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

796

Насонова С.С.

РОЗРАХУНКОВІ МОДЕЛІ ОЦІНКИ ЗАЛИШКОВОГО РЕСУРСУ НАФТОВИХ РЕЗЕРВУАРІВ

806

Потапова Н.А., Денисюк В.О., Крохмалюк В.В.

ПАРСИНГ ЯК МЕТОД ОБРОБКИ ДАНИХ ПРИ ОЦІНЦІ СПОЖИВЧОЇ ЦІННОСТІ ТОВАРІВ

819

Селіванов В.Л., Халіл Хана Ала Ель-Дін, Саницький А.П., Сергійчук Н.С.
РОТАЦІЙНО-КОМПЕНСАЦІЙНИЙ МЕТОД ПОБУДОВИ МАГІЧНИХ КВАДРАТІВ ДЛЯ КРИПТОГРАФІЧНИХ ЗАСТОСУВАНЬ

829

Сліжевський О.М.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ: АНАЛІЗ ІННОВАЦІЇ ТА ВИКЛИКІВ (на матеріалі палестино-ізраїльського конфлікту 2023 р.)

842

Стратонов В.М., Олефіренко О.Г.

АНАЛІЗ ВИПАДКІВ ВИМУШЕНИХ ПОСАДОК ПОВІТРЯНИХ СУДЕН НА ВОДНУ ПОВЕРХНЮ, ЩО ВІДБУЛИСЬ ПРОТЯГОМ 2018-2023 РОКІВ

855

Шовкопляс О.А., Сивоконь В.В.

ІНТЕРАКТИВНИЙ ТРЕНАЖЕР З ТЕМИ «ТРАНСПОРТНІ ЗАДАЧІ»

868

СЕРІЯ « Фізико-математичні науки»

Рамазанов Д.М., Пугач В.М.

РОЗРОБКА ТА ТЕСТУВАННЯ ДЕТЕКТОРНОЇ СИСТЕМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ НА ОСНОВІ МЕТАЛЕВИХ МІКРОСТРІПОВИХ ДЕТЕКТОРІВ ТА ЕЛЕКТРОНІКИ SENS TECH XDAS

883

Шановні колеги!

Вітаю редакційну колегію, колектив редакції та всіх читачів журналу категорії Б “Наука і техніка сьогодні” з виходом у світ чергового номера.

Випуск видання надав багато корисної та цікавої інформації для науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти.

Журнал тісно й плідно співпрацює із закладами вищої освіти, науковими установами з усієї країни та громадськими інститутами, бізнес-структурами.

Відрадно, що сьогодні журнал користується досить широким визнанням та авторитетом у вчених і спеціалістів різних галузей науки.

Бажаю редколегії, колективу редакції і всім читачам журналу подальших творчих

успіхів.

З повагою,

**директор Видавничої групи «Наукові перспективи»,
кандидат наук з державного управління, доцент,
Лауреат премії Президента України для молодих вчених,
Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим**

Ірина Жукова

УДК 347.78

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13\(27\)-161-174](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13(27)-161-174)

Позняков Спартак Петрович доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри права, Вінницький Національний аграрний університет, вул. Пирогова, 3, м. Вінниця, 21037, <https://orcid.org/0000-0003-3861-3710>.

Маньгора Таміла Василівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Вінницький Національний аграрний університет, вул. Пирогова, 3, м. Вінниця, 21037, тел.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>.

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання правової охорони комп'ютерної програми в Україні як об'єкта права інтелектуальної власності.

Здійснено аналіз новел Закону України «Про авторське і суміжні права», а також відповідних змін до Цивільного кодексу України.

Зазначено, що законодавство України встановлює вичерпний перелік порушень прав інтелектуальної власності, вчинення яких є підставою для правового захисту. Найпоширенішими порушеннями є плагіат, піратство, контрафакт, камкординг, кардшейринг; використання винаходу, корисної моделі, торговельної марки тощо без дозволу особи, якій належать майнові права на відповідний об'єкт права. Відповідно до законодавства, авторське право становлять особисті немайнові права автора і майнові права суб'єктів авторського права. Зазначено, що первинним суб'єктом авторського права на комп'ютерну програму є її автор. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону.

Акцентовано увагу на тому, що охорона поширюється лише на форму вираження комп'ютерної програми. Охороні підлягають усі оригінальні твори (комп'ютерні програми) - оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження. Охорона не поширюється на технології створення та вираження комп'ютерної програми, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття інтелектуальної власності.

Розглянуто основні положення патентного законодавства, що стосуються реєстрації комп'ютерної програми. Зазначено, що в Україні практика патентування комп'ютерних програм не є поширеною через відсутність правильного комплексного підходу до охорони шляхом

патентування, а саме надання захисту як буквальному вираженню, так і ідеї, яка закладена в комп'ютерній програмі, та її функції.

Зроблено висновок про те, що в Україні найбільш поширеною є авторсько-правова модель охорони комп'ютерних програм, хоча на теоретичному рівні існують суперечності щодо ефективності такої охорони. Також необхідно удосконалити норми законодавства про авторське право та патентне законодавство щодо комп'ютерних програм, спираючись на міжнародну практику їх охорони.

Ключові слова: правова охорона, комп'ютерна програма, авторське право, патент.

Pozniakov Spartak Petrovich Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Law, Vinnytsia, <https://orcid.org/0000-0003-3861-3710>.

Manhora Tfmila Vasylivna Candidate of Law Sciences Associate Professor of Law, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia), Pirogova St., 3, Vinnytsia, 21037, tel.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>.

LEGAL PROTECTION OF COMPUTER PROGRAM IN NATIONAL LEGISLATION

Abstract. The article deals with topical issues of legal protection of computer programs in Ukraine as an object of intellectual property law.

An analysis of the amendments to the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" was carried out, as well as the corresponding amendments to the Civil Code of Ukraine.

It is noted that the legislation of Ukraine establishes an exhaustive list of violations of intellectual property rights, the commission of which is the basis for legal protection. The most common violations are plagiarism, piracy, counterfeiting, camcording, cardsharing; use of an invention, utility model, trademark, etc. without the permission of the person who owns the property rights to the relevant object of law. According to the legislation, copyright consists of personal non-property rights of the author and property rights of copyright subjects. It is noted that the primary subject of copyright for a computer program is its author. Subjects of property copyright may also be other natural or legal persons to whom the property rights to the work have been transferred on the basis of a deed or law.

Attention is focused on the fact that protection extends only to the form of expression of a computer program. All original works (computer programs) - published and unpublished, completed and unfinished, regardless of their purpose, genre, scope, and method of expression - are subject to protection. Protection does not extend to the technology of creating and expressing a computer program, to

ideas, theories, principles, methods, procedures, processes, systems, methods, concepts, intellectual property discoveries.

The main provisions of the patent legislation relating to the registration of a computer program are considered. It is noted that in Ukraine the practice of patenting computer programs is not widespread due to the lack of a correct comprehensive approach to protection through patenting, namely the protection of both the literal expression and the idea embedded in the computer program and its function.

It was concluded that the copyright model of protection of computer programs is the most widespread in Ukraine, although there are contradictions on the theoretical level regarding the effectiveness of such protection. It is also necessary to improve the norms of the legislation on copyright and patent legislation regarding computer programs, based on the international practice of their protection.

Keywords: legal protection, computer program, copyright, patent.

Постановка проблеми. Сьогодні неможливо знайти сферу, у якій би не використовувались цифрові технології та комп'ютерні програми. Кількість фахівців, які сьогодні займаються розробкою програм постійно зростає. Також невинно зростає кількість програм, які створюються щодня. Комп'ютерні програми, перш за все, є інструментом, створеним для досягнення подальших результатів в тій чи іншій галузі. Їхню необхідність визначає попит, а прибутки від таких програм визначають доцільність їх подальшого існування. Зміни у технологічному світовому середовищі відбуваються значно швидше, ніж зміни у його правовому регулюванні. Тож розвиток цифрових технологій ставить багато викликів для юриспруденції як загалом, так і стосовно правового захисту комп'ютерних програм.

Незважаючи на низку позитивних кроків щодо удосконалення правового захисту комп'ютерних програм у нашій державі, наприклад прийняття нового Закону України «Про авторське право і суміжні права», який вступив у дію з 1 січня 2023 року, змін до відповідних статей Цивільного кодексу, деякі питання правового захисту комп'ютерних програм залишаються невирішеними.

В Україні, як і у всьому світі, дуже гострою залишається проблема піратства та нелегального копіювання, адже сучасні технології стають все більш доступними для копіювання та введення змін у програми, що ускладнює виявлення порушень та захист власності. З розвитком нових технологій, нових відкритих джерел розповсюдження ускладнюється визначення правового статусу програм. У деяких випадках важко визначити, що саме може бути визнано як об'єкт інтелектуальної власності в контексті комп'ютерних програм, особливо коли вони базуються на відкритих стандартах чи бібліотеках. Крім того, слід враховувати, що інформаційне середовище дуже швидко змінюється, програми застарівають, у зв'язку з чим виникають проблеми щодо термінів захисту програмного забезпечення.

Ще однією важливою проблемою є складність із захистом порушених авторських прав у судових органах, справи розглядаються повільно та потребують значних фінансових витрат, але це швидше вказує на необхідність реформи у судовій системі.

Також слід необхідно продовжити адаптацію національного законодавства до міжнародних документів, оскільки різні стандарти призводять до труднощів у визначенні і захисті прав власності на комп'ютерну програму на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правової охорони комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності досліджувалося низкою відомих вітчизняних вчених. Серед таких робіт можна назвати праці І. Ващинець, В. Дмитришина, О. Кохановська, О. Мельник, О. Підпригора, З. Пічкурова, Т. Пасько, С. Петренко, Р. Шишка, І. Якубівський та багатьох інших. Проте низка питань щодо належної правової охорони комп'ютерних програм залишається невирішеною та потребує подальших наукових досліджень.

Метою статті є дослідження основних новел у сфері правового захисту комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності, а також пропозиції щодо удосконалення законодавства у галузі права інтелектуальної власності, зокрема охорони комп'ютерних програм.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до українського законодавства, комп'ютерна програма є об'єктом інтелектуальної власності. Отже, основними документами, що регулюють правовий захист комп'ютерних програм, є нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності. Серед них Конституція України, Цивільний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» та інші.

Захист авторського права - важлива категорія теорії цивільного та цивільно-процесуального права. Відповідно до національного законодавства, захист авторського права - це встановлені законом заходи щодо їх визнання, припинення, їх порушення, застосування до правопорушників заходів юридичної відповідальності. Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [5, с. 5].

Законодавство України встановлює вичерпний перелік порушень прав інтелектуальної власності, вчинення яких є підставою для судового захисту

(зокрема ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права», ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інші).

До поширених правопорушень стосовно коп'ютерних програм належать: плагіат, піратство, контрафакт, камкординг, кардшейринг; використання винаходу, корисної моделі, торговельної марки тощо без дозволу особи, якій належать майнові права на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності.

Як зазначає К. Зеров, є дві умови охороноздатності комп'ютерної програми, як і будь-якого іншого об'єкта авторського права: об'єктивна форма вираження (електронна форма) та оригінальність (через призму творчої праці автора) [4, с.6].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (Закон) комп'ютерна програма визначається як набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах) [9].

Авторське право становлять особисті немайнові права автора і майнові права суб'єктів авторського права. Слід зазначити, що первинним суб'єктом авторського права на комп'ютерну програму є її автор. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону.

Статтею 6 Закону чітко визначено об'єктний склад авторського права. Так, об'єктами авторського права є твори у сфері літератури, мистецтва, науки, зокрема і комп'ютерна програма. Проте охорона поширюється лише на форму вираження об'єктів авторського права. Охороні підлягають усі оригінальні твори (комп'ютерні програми) - оприлюднені та не оприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження. Охорона не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття [9].

Так, статтею 20 Закону визначено, що охорона комп'ютерної програми поширюється на комп'ютерні програми, виражені у вихідному або об'єктному кодах, якщо вони є оригінальними. Охорона надається формі вираження комп'ютерної програми. Графічний інтерфейс користувача, набір виконуваних функцій, формат файлів даних, які використовуються у комп'ютерній програмі для експлуатації її функцій, не є формами вираження комп'ютерної програми. Ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс,

логічні схеми, алгоритми та мови програмування, не охороняються авторським правом.

Законом врегульовано випадки вільного використання комп'ютерної програми законним користувачем. Так, законний користувач має право виготовити резервну копію, якщо це необхідно для використання цієї комп'ютерної програми; декомпілювати комп'ютерну програму з дотриманням чітко визначених умов (наприклад, при умові, що інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була доступною цій особі з інших джерел; якщо зазначена декомпіляція здійснюється виключно щодо тих частин комп'ютерної програми, які необхідні для досягнення здатності до взаємодії; якщо інформація, одержана в результаті декомпіляції, може використовуватися лише для досягнення здатності до її взаємодії з іншими програмами, але не може передаватися іншим особам і так далі).

Законний користувач може спостерігати, вивчати, досліджувати функціонування комп'ютерної програми з метою визначення ідей і принципів, що лежать в її основі, за умови, що це робиться в процесі виконання будь-якої дії із завантаження, показу, функціонування, передачі чи записування в пам'ять (збереження) комп'ютерної програми.

Крім того, законний користувач може здійснювати відтворення комп'ютерної програми в цілому або частково, у різні способи та у різних формах, а також здійснювати переклад, адаптацію або будь-яку іншу зміну (модифікацію) комп'ютерної програми і відтворення результатів таких дій (стаття 25 Закону).

Відповідно до Закону, будь-які дії з недозволеного обходу технологічного засобу захисту об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав є порушенням особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав (п. 5 ч. 2 ст. 53 Закону).

К. Зеров вбачає формою реалізації цього видалення технічних засобів захисту авторського права через призму поширення різноманітних «зламаних» версій комп'ютерних програм та існуючих обмежень майнових авторських прав [4, с. 10]. Тому закріпивши ці положення Законі України «Про авторське право та суміжні права» Україна реалізувала положення статті 11 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, а саме, що потребує відповідної правової охорони та ефективних засобів правового захисту від обходу існуючих технічних засобів, які вживаються авторами у зв'язку із застосуванням їх прав згідно з цим Договором або Бернською конвенцією і обмежують дії, які не дозволені авторами або не допускаються законом по відношенню до їх творів [3]. Таким чином, модифікація комп'ютерної програми шляхом усунення технічних засобів захисту програми та її подальше використання дає підстави притягнути особу до відповідаль-

ності за два окремі види порушення авторського права: за порушення майнового права суб'єкта авторського права та за дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права, наполягає К. Зеров [4, с. 11].

Що стосується майнових та немайнових прав на комп'ютерну програму, то майнові права виникають з моменту створення програми і належать розробнику (автору) програми чи колективу розробників (авторів), якщо такий продукт створювався в співавторстві.

Особисті немайнові права невід'ємні від автора та не можуть бути передані третій особі, наприклад за договором. Такі права, крім права на визнання розробником (автором) комп'ютерної програми, включають в себе право вимагати її збереження, цілісність та ін. подібні права, не пов'язані з безпосереднім використанням програмного продукту як інтелектуальної власності, у тому числі і в комерційних цілях.

Майнові права дозволяють власнику використовувати об'єкт інтелектуальної власності, у передбачених законом повноваженнях, включаючи отримання комерційної вигоди, а також дозволяти і, відповідно забороняти його використання, третім особам. Особливість немайнових прав полягає в тому, що їх неможливо передати третім особам, за окремих випадків, що можуть бути передбачені законом. Майнові права є об'єктом оформлення договірних відносин, інакше правовласність здійснюється сумісно, що може бути причиною конфліктів між ними у майбутньому. Якщо комп'ютерну програму створено у порядку виконання працівником трудового договору (контракту) і в межах строку його дії, тобто при виконанні службових обов'язків і за службовим завданням роботодавця, то особисті немайнові права автора на комп'ютерну програму належать працівникові; вони є невідчужуваними.

До похідних підстав набуття майнових авторських та суміжних прав належить, насамперед, договір. Однією з підстав є набуття роботодавцем майнових прав на твір, створений працівником у зв'язку з виконанням трудового договору – службовий твір.

Питання щодо правового режиму службових творів суперечливо регулюється у законодавстві України. Відповідно до загальної норми ч. 2 ст. 429 Цивільного Кодексу України, майнові права на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або в якій він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором. На відміну від цього, ст. 16 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» передбачено, що виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем. У судовій практиці цю колізію вирішено на користь ст. 429 Цивільного Кодексу України.

Така позиція пояснюється тим, що норми ч. 2 ст. 429 Цивільного Кодексу України та ч. 2 ст. 16 Закону є несумісними за сферами дії, оскільки друга поширюється на об'єкти, створені не тільки в порядку виконання службових (трудових) обов'язків, але й у порядку виконання цивільно-правового договору, а перша – тільки на об'єкти, створені в порядку виконання трудового договору. До речі, стосовно об'єктів промислової власності ця колізія вирішена на користь положень спеціальних законів за принципом переваги спеціальної норми перед загальною. Однак Є. Якубівський вважає таке тлумачення положень ст. 16 закону неправильним. Адже, відповідно до ст. 1 цього ж закону службовим є твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до 148 службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем. З наведеного визначення однозначно слідує, що службовий твір створюється в результаті виконання обов'язків за трудовим договором [14, с. 147].

Слід також наголосити на тому, що відповідно до статті 181 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, у роботодавця виникають майнові права на комп'ютерну програму, якщо вона створена найманим працівником на виконання своїх трудових обов'язків або відповідно до завдань роботодавця, якщо інше не передбачено контрактом.

Однак у законодавстві України мають місце колізії, пов'язані з розподілом майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт інтелектуальної власності, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, між роботодавцем та працівником. При укладанні договору слід враховувати, що у випадку передання (відчуження) працівником роботодавцю всіх майнових прав на комп'ютерну програму, створену ним у порядку виконання трудового договору, працівник втрачає ці права, залишаючись носієм лише особистих немайнових прав.

Комп'ютерна програма, створена у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює така програма одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення. Відносини між співавторами також можуть бути визначені договором. У разі відсутності такого договору авторське право на комп'ютерну програму здійснюється всіма співавторами спільно. У разі створення службового твору співавторами стороною договору, укладеного з роботодавцем, є співавтор (колектив авторів).

Отже, щоб належним чином захистити свої права та бізнес іт-компаніям необхідно належним чином звернути увагу на трудові договори, які укладаються чи будуть укладатись з працівниками, а також посадові інструкції, щоб в подальшому запобігти спорам щодо прав на комп'ютерну програму. Зокрема, якщо розробник створив комп'ютерну програму самостійно, то йому належать, як і особисті немайнові права, так і майнові

права на таку програму. Найбільш розповсюджена практика праці програмістів на платній основі, що передбачають договори з обумовленими умовами передачі власнику, чи замовнику майнових прав на комп'ютерну програму у повному обсязі [5, с. 18-19].

Як зазначає С. Колісник, проблема правової охорони програмного забезпечення, враховуючи специфічні особливості конкретного об'єкта, зводиться до захисту законних майнових інтересів і прав як авторів — творців даного твору, так і фірм, що володіють похідним правом на його відтворення в комерційних цілях [6, с.6].

Якщо комп'ютерна програма має оригінальні рішення, що можуть бути комерціалізовані, то можна її запатентувати або забезпечити її охорону в якості корисної моделі чи винаходу у складі програмно-технічного комплексу. Але в Україні практика патентування комп'ютерних програм не є поширеною. Це пояснюється тим, що патентна охорона стосовно програмної продукції має свої істотні труднощі й недоліки. Процес патентування є тривалим і дорогим, у той час як жорстким критеріям патентоспроможності може відповідати лише незначна частина комп'ютерної програми. Для проходження експертизи в патентному відомстві потрібна ретельна підготовка заявочної документації. З моменту подання документації до видачі патенту в середньому проходить два-три роки. Тільки після позитивного рішення кваліфікаційної експертизи заявці на патент надається охорона відповідно до патенту.

Виходячи з того, що захист авторським правом алгоритмів поширюється тільки на текст коду, то значить функції програмного забезпечення залишаються незахищеними. Можна зустріти інформацію, що для захисту розробок у галузі програмного забезпечення застосовують патентування функцій або алгоритмів. Для цього їх описують за допомогою апаратних засобів або елементів пристроїв, в яких застосовуються дані функції або алгоритми. Таким чином, об'єктом патентування стає пристрій або спосіб. Перевага такого патентування полягає в тому, що захист поширюється саме на алгоритм і функції програми, тобто будь-яка програма, яка володіє такими функціями, буде порушувати цей патент, незалежно від коду, яким вона написана. Тобто таким чином ми патентуємо не функцію безпосередньо, як ідею, описуючи її за допомогою характеристик об'єкта, системи і способу (наявність програмних модулів і послідовність операцій, що здійснюються за їх допомогою). Така охорона є ефективною, але оформлення її є не найзручнішим і досить складним.

Продовжуючи вищевикладене, доцільно погодитися із думкою Т. Пасько, яка зазначає, що незважаючи на те, що реєстрація є достатньо ефективним інструментом, не варто забувати, що авторським правом охороняється лише форма вираження об'єктів і втілення ідей, але не сутність об'єктів і не самі ідеї. А отже, авторське право може охороняти об'єкти права

інтелектуальної власності від загального відтворення програми, а також від копіювання комп'ютерного коду.

Автор наголошує на доцільності патентування програмного продукту, водночас зазначаючи, що наразі вітчизняним патентним законодавством комп'ютерні програми не визнаються винаходами (корисними моделями) [7].

Інший дослідник А. Петренко зазначає, що захист комп'ютерних програм, робота яких об'єднується навколо алгоритмів здійснюється за допомогою авторського права, комерційної таємниці, договірної права. Ці алгоритми рідко можна відшукати в самому коді програми. Такі алгоритми можуть бути захищені й за допомогою патентного права або комерційної таємниці, однак оцінити їх надзвичайно складно [8, с.97].

Як вважає низка експертів, захист за допомогою авторського права є занадто вузьким і неефективним. Власне кажучи, у кожного є можливість наслідувати ідею. Тобто, з цього випливає, що захищаючи лише буквально вираження ідеї, авторське право не враховує найважливішу характеристику в комп'ютерних програмах. Очевидно, що алгоритм може бути переведений багатьма способами і породжувати різні програми, які вирішують одну і ту ж проблему за допомогою одного і того ж методу.

Захист авторським правом не достатній, якщо ми хочемо захистити щось більше ніж алгоритм, зокрема це стосується спроб копіювання, адже як ми визначили вище з іншим кодом, ми можемо винайти ту ж функцію. Патентування програми забезпечує кращий захист тому, що воно захищає функції які виконує комп'ютерна програма, незалежно від коду за допомогою якого вона написана. Справді, немає сенсу надавати правову охорону, якщо при цьому не буде охоронятися найважливіша характеристика комп'ютерних програм, а саме її функціональність (поведінковий аспект) [13].

У законодавстві України відсутнє чітке визначення підстав набуття майнових прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки.

Результати творчої діяльності віднесено законом до підстав виникнення цивільних прав (ст. 11 Цивільного кодексу України). Водночас, для виникнення майнових прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки необхідна їх державна реєстрація (ст. 462 Цивільного кодексу України).

На думку Т. Пасько, національне патентне законодавство дозволяє зареєструвати комп'ютерну програму як винахід. Для того, щоб отримати патент, потрібно подати заявку на реєстрацію алгоритму програми в якості вирішення конкретного завдання. Суть і етапи алгоритму записуються у словесній формі, а після цього підкріплюються діаграмами та блок-схемами. Якщо алгоритм патентоспроможний, подається заявка на отримання патенту на винахід. Проблема складності патентування програмного забезпечення може виникати у процесі визначення самого об'єкта винаходу.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» - винаходи (корисні моделі) - це результати інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології. Потрібно розглянути це поняття в сукупності з умовами патентоздатності. Винахід відповідає умовам патентоздатності, за умови його новизни, винахідницького рівня і промислової придатності. Винахід (корисна модель) є новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Винахід має винахідницький рівень, якщо він не є очевидним для фахівця, не впливає явно із рівня техніки. Винахід має бути визнаним промислово придатним, тобто може використовуватися у промисловості або в іншій сфері діяльності [13].

У США, де патентування є поширеною практикою, патент може отримати кожен, хто винайшов або виявив будь-який новий та корисний процес, машину, спосіб виробництва або склад матеріалу, або будь-яке нове та корисне удосконалення, можуть отримати патент на них, з урахуванням умов та вимог цього розділу. Термін «корисний» у цьому випадку стосується умови, що предмет має корисну мету, а також включає в себе оперативність, тобто машина, яку не можна використати для передбачуваної мети, не можна назвати корисною і тому на неї не можна отримати патент. Відповідно до патентного права США патенти можуть бути отримані на такі об'єкти: Utility patent, його ще називають патент на винахід, видається на новий унікальний процес, техніку, механізм чи склад речовини (рецепт). Такий патент дозволяє його власнику забороняти іншим виготовляти, використовувати чи продавати запатентований винахід строком до 20 років, з моменту видачі патенту [1].

У національному законодавстві має місце низка колізій щодо моменту виникнення прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки. У Цивільному кодексі України застосовано уніфікований підхід – майнові права інтелектуальної власності на зазначені об'єкти є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації (ст. 465). У ст. 28 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» передбачено, що права, які впливають з патенту, діють від дати публікації відомостей про його видачу. Водночас, строк дії патенту обчислюється від дати подання заявки (ст. 6 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). Отже, стосовно винаходів, корисних моделей і промислових зразків спеціальні закони пов'язують момент виникнення майнових прав із датою публікації відомостей про видачу патенту, тоді як Цивільний кодекс України – з датою, наступною за датою державної реєстрації прав, що створює колізію.

На нашу думку, необхідно внести зміни, відповідно до яких патент набирає чинності з моменту його фактичної видачі, оскільки саме від дати видачі патенту патентовласник може реалізувати свої суб'єктивні права на винахід.

Проблемою є отримання патенту на програмне забезпечення в цілому як винахід, що б дозволило захистити не просто буквальний вираз програмного коду, а ідею (дію, функцію), яка є основою програми та забезпечує виконання конкретного і відчутного результату під час її практичного використання. Причиною цієї проблеми є відсутність правильного комплексного підходу до охорони шляхом патентування, а саме надання захисту і буквальному вираженню ідеї, яка закладена в комп'ютерній програмі. Адже аналізуючи досвід США з цього питання, ми бачимо, що власник патенту має ширший обсяг прав. Авторське право захищає вираження ідеї, а не саму ідею, воно перешкоджає незаконному її використанню (копіюванню, розповсюдженню копій, запобігання створення похідних творів). Однак для захисту комп'ютерної програми це не є достатнім. Приміром, інша особа не може копіювати код, адже авторське право захищає власника від його копіювання, але функцію, яка закладена власником за допомогою комп'ютерного коду в комп'ютерній програмі, авторське право не охороняє. Це означає, що функція залишається не захищеною і за допомогою іншого набору символів, інша особа може створити ту ж функцію, при цьому ніби й не порушивши авторського права іншої особи. Патент здатен захистити принцип роботи комп'ютерної програми та метод її роботи, чого не дає авторське право [13].

Як бачимо, патентування саме по собі не гарантує захист комп'ютерних програм, тому його варто застосовувати разом з авторським правом. Перевагою патентування програмних продуктів є те, що за допомогою патенту на винахід існує можливість надати правову охорону ідеї, що лежить в основі програми, яка забезпечує корисний результат при її практичному використанні, а не лише буквальний вираз програмного коду.

Висновки. В Україні найбільш поширеною є авторсько-правова модель охорони комп'ютерних програм, хоча на теоретичному рівні існують суперечності щодо ефективності такої охорони. Незважаючи на низку позитивних кроків щодо удосконалення правового захисту комп'ютерних програм, наприклад прийняття нового Закону України «Про авторське право і суміжні права», змін до відповідних статей Цивільного кодексу України, деякі питання правового захисту комп'ютерних програм залишаються невирішеними. Також комп'ютерна програма може бути об'єктом патентної охорони, якщо виконано усі умови патентоспроможності (новизна, винахідницький рівень, промислова придатність). Насамперед йдеться про ті випадки, коли комп'ютерна програма є частиною технологічного процесу, технічного пристрою тощо і разом з ними може бути визнана об'єктом патентної охорони. Якщо розглядати комп'ютерну програму суто як об'єкт патентного права, то нез'ясованим залишається питання щодо умов патентоздатності. Адже на практиці не всі програми можуть мати промислову придатність чи бути корисним винаходом. Тож очевидно є

необхідність удосконалення положень патентного законодавства стосовно патентування комп'ютерних програм із урахуванням міжнародної практики у цій сфері.

Література:

1. General information concerning patents. United States Patent and Trademark Office. 2015. URL: <https://www.uspto.gov/patents-getting-started/general-informationconcerning-patents#heading-> (дата звернення - 10.11.2023).
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24 липня 1971 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення - 09.11.2023).
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (1996). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770/print (дата звернення - 14.11.2023).
4. Зеров К. Захист авторського права на комп'ютерні програми. Теорія і практика інтелектуальної власності. № 6/2020. С. 5-14 (дата звернення - 05.11.2023).
5. Інтелектуальна власність та патентознавство: Реєстрація авторського права на програмний продукт: уклад.: В. О. Кузьміних, Р. А. Тараненко. Київ. 2019. 36 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27963/1/Avtorske-pravo_navchalnyi-posibnyk_2019.pdf (дата звернення - 10.11.2023).
6. Колісник А.С. Цивільно-правовий захист компютерного програмного забезпечення. Автореф. дис. к.ю.н, Одеса, 2007. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50594129.pdf> (дата звернення - 10.11.2023).
7. Пасько Т. Г. Комп'ютерні програми та їх правова охорона. Сумський державний університет. 2018. Режим доступу до ресурсу: URL: http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-itlaw/it_law_pasko_pc_software_legal_protection (дата звернення - 10.11.2023).
8. Петренко А. Авторське право у сфері вільного програмного забезпечення. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. №2. С. 96-104.
9. Про авторське право і суміжні права. Закон України. 1 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення - 14.11.2023).
10. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 23.12.93 N 3769-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення - 10.11.2023).
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення - 03.11.2023).
12. Цивільний кодекс України від від 19.06.2003 № 980-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення - 10.11.2023).
13. Яковенко І. Л. Актуальні питання правової охорони програмного забезпечення, 2018. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle>
14. Якубівський І. Є. Проблеми набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності в Україні. Дис.к.ю.н. Львівський національний університет імені Івана Франка; Львів, 2019. 520 с. (дата звернення - 10.11.2023).

References:

1. General information concerning patents. United States Patent and Trademark Office. 2015. URL: <https://www.uspto.gov/patents-getting-started/general-informationconcerning-patents#heading-> [in Ukrainian].

2. Bernska konventsia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv vid 24 lypnia 1971 roku [Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of July 24, 1971]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text [in Ukrainian].

3. Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro avtorske pravo (1996) [Copyright Treaty of the World Intellectual Property Organization (1996)]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770/print [in Ukrainian].

4. Zerov, K. (2020). Zakhyst avtorskoho prava na kompiuterni prohramy [Copyright protection of computer programs] Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti - Theory and practice of intellectual property, 6, 5-14

5. Kuzminykh V., Taranenko R. (2019). Intelektualna vlasnist ta patentoznavstvo: Reiestratsiia avtorskoho prava na prohramnyi produkt [Intellectual property and patent science: Registration of copyright for a software product]. Kyiv. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27963/1/Avtorske-pravo_navchalnyi-posibnyk_2019.pdf [in Ukrainian].

6. Kolisnyk, A. (2007). Tsyvilno-pravovyi zakhyst kompiuternoho prohramnoho zabezpechennia [Civil legal protection of computer software] Extended abstract of candidate's thesis. Odesa. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50594129.pdf> [in Ukrainian].

7. Pasko, T. (2018). Kompiuterni prohramy ta yikh pravova okhorona. Sumskyi derzhavnyi universytet [Computer programs and their legal protection. Sumy State University], 2018. URL: http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-itlaw/it_law_pasko_pc_software_legal_protection [in Ukrainian].

8. Petrenko, A. (2016). Avtorske pravo u sferi vilnoho prohramnoho zabezpechennia [Copyright in the sphere of free software]. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti - Theory and practice of intellectual property, 2, 96-104 [in Ukrainian].

9. Pro avtorske pravo i sumizhni prava. Zakon Ukrainy. 1 hrudnia 2022 roku № 2811-IX [About copyright and related rights. Law of Ukraine. December 1, 2022 No. 2811-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian].

10. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli. Zakon Ukrainy vid 23.12.93 N 3769-XII [On protection of rights to inventions and utility models. Law of Ukraine dated 23.12.93 N 3769-XII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> [in Ukrainian].

11. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony, (2014) [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].

12. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 19.06.2003 № 980-IV [Civil Code of Ukraine dated June 19, 2003 No. 980-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

13. Yakovenko, I. (2018) Aktualni pytannia pravovoi okhorony prohramnoho zabezpechennia [Actual issues of legal protection of software]. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle> [in Ukrainian].

14. Yakubivskiy, I. (2019). Problemy nabuttia, zdiisnennia ta zakhystu mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Problemy nabuttia, zdiisnennia ta zakhystu mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti v Ukraini]. Candidate's thesis. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka; Lviv [in Ukrainian].